

A magyar rendőrképzés fejlődése a dualizmus időszakában¹

ANDROVICZ Gábor²

Az 1867-es kiegyezést követően a rendészettel foglalkozó írásokban visszatérő igényként jelentkezett a rendőri szakoktatás kialakítása. A budapesti rendőrség államosítását véglegesen rendező 1881-es rendőrségi törvény ugyan megteremtette a lehetőségét egy modern, hatékonyan működő nagyvárosi rendőrség létrejöttének, ennek egyik fontos feltétele, a rendőri állomány szakmai felkészültsége azonban messze a kívánalmak alatt maradt. A rendőroktatás alapvető struktúráját Török János főkapitány foglalta össze az 1893-ban kiadott szervezési szabályzatban. A későbbiekben kialakult gyakorlati tapasztalatok elsősorban a főkapitányság éves jelentéseiben és a rendőri szaklapokban követhetőek nyomon. A századforduló utáni évekre a professzionizálódott oktatói személyzet irányításával, valamint az elméleti és gyakorlati ismeretek elsajátítását segítő értékes szakmunkák, tankönyvek kiadásával a budapesti államrendőrség európai színvonalú szervezetté vált.

Kulcsszavak: rendőr, rendőrség, oktatás, képzés, tanfolyam, vizsga, rendészettörténet

Az egyes rendészeti szervek, köztük a rendőrség eredményes működését, valamint társadalmi megítélését illetően is fontos tényezővel bírnak a testületen belüli humán viszonyok. Ezen gyűjtőfogalom egymással szorosan összefüggő részkomponenseinek összessége alakítja ki egy rendőri karrierpálya, mai kifejezéssel „életpályamodell” képét, amely az állományba történő felvételtől a nyugdíjazásig, vagy akár még tovább tart (lásd özvegyi juttatások). A karrierkép összetevői közt említhetjük a felvételi követelményeket (kvalifikáció), az előmeneteli lehetőségeket, a szociális viszonyokat (a jövedelem, illetve annak különböző formái, lakhatási körülmények, családalapítás és -fenntartás, nyugdíj), és nem utolsósorban a szakképzést. A magyar rendőrség oktatási rendszerének kialakulása és a fejlesztésére történő törekvések kezdete az 1800-as évek végére nyúlik vissza. A dualizmus időszakában elinduló hosszú folyamat eredményeként alakultak ki azok a szakmai tapasztalatok és irányelvek, amelyek biztos alapot adtak a későbbi, Horthy-korszak alatti magyar rendőrség színvonalas szakképzési rendszerének.

¹ A Nemzeti Közzolgálati Egyetem Doktorandusz Önkormányzatának A Magyar Tudomány Ünnepe rendezvényorozat részeként 2017. november 22-én megrendezett, „A Haza Szolgálatában” című doktorandusz konferenciáján elhangzott előadás szerkesztett változata.

² ANDROVICZ Gábor történész, PhD-hallgató, NKE Rendészettudományi Doktori Iskola Gábor ANDROVICZ historian, PhD student, NUPS Doctoral School of Law Enforcement orcid.org/0000-0002-3760-9712, androviczgabor@gmail.com

Az első magyar autonóm állami rendőrség 1873-ban jött létre, miután az 1872. XXXVI. tc. rendelkezése értelmében az egyesített főváros rendőrsége a Belügyminisztérium kezelésébe került. Budapest a kiegyezést követően rohamos gazdasági és kulturális fejlődésen ment keresztül, s mindez a népességszám ugrásszerű növekedésében is megmutatkozott. A főváros rendőrsége nem tudott lépést tartani az urbanizációval, rendkívül csekély létszámmal, képzetlen állománnyal igyekezett fenntartani a közrendet és közbiztonságot egy akkora nagyvárosban, amelynek közigazgatási területe már az 1890-es évek elején London után a második legnagyobb volt Európában.³

A korszak rendészeti felfogása szerint a rendőrség tagjainak nem kellett külön szakmai oktatásban részesülnie. A gyakran írástudatlan⁴ rendőrlegénység tagjai számára egyszerűen csak felolvasták az aktuális szabályrendeleteket és napi parancsokat, s ezzel a tudással „felvértezve” indultak szolgálatba, hogy gyakorlati tapasztalataikat az utcán, az „élet iskolájában” szerezzék meg. Ez természetesen szabálytalanságok, mulasztások és vétségek egész sorát vonta maga után. A kiegyezéssel létrejött sajtószabadságnak köszönhetően ugyanekkor kezdtek megjelenni a magyar rendőri sajtó első képviselői, köztük a *Közbiztonság*, amely alcímében „rendészetelméleti és tapasztalati ismereteket terjesztő heti szakközlöny”-ként hirdette magát. A szakmai vitafórumként is funkcionáló lap egyes cikkeiben rövid időn belül felvetődött a rendőrség oktatásának kérdése. Forster József írásában az angol rendőrséget tartotta követendő példának, ahol a rendbiztosokat véglegesítésük előtt kötelezően iskoláztatták.⁵ Látható tehát, hogy a Bach-rendszer bukását követően újjászervezett magyar rendőrség ekkor még nem rendelkezett testületi hagyományokkal és mintákkal, így jobb híján a külföldi rendőrségek működésével hasonlította össze magát.⁶

Az 1870-es évek budapesti rendőrsége hírhedten népszerűtlen intézmény volt. Újoncnak jellemzően csak a tanulatlan réteg tagjai jelentkeztek, a rendkívül alacsony fizetés miatt pedig nagymértékű volt a testületen belüli fluktuáció (az 1873-ban megállapított legénységi bérek 22 éven keresztül nem változtak!).⁷ A nagyobb bűnügyek megoldatlanok maradtak, a tisztviselők és a rendbiztosok körében pedig gyakoriak voltak a különbözőz állvilági és korrupciós ügyletek, valamint a hatalommal való visszaélések, amiket a sajtó természetesen előszeretettel szellőztetett meg.

Az 1881. évi XXI. tc. kihirdetésével végleges rendezésre került az államrendőrségi szervezet, és írásba foglalták azokat a jogi kereteket és szabályzókat, amelyek feltételeit képzették egy modern, nagyvárosi rendőrség létrejöttének, azonban a rendőrség „nyersanyaga”, személyi viszonyai a régié maradtak: „...az egyetemi ifjúság és a nagyközség szegényletes, lealacsonyító pályának tekintette a rendőri pályát, amelyre intelligens, jobb érzésű ember nem léphet. Amikor a fővárosi rendőrséget szervezték,

³ *A budapesti fő- és székvárosi m. kir. rendőrség működése az 1894. évben* (1895) 16.

⁴ Gombos János budai darabont őrmester például azért nem vett fel írástudó embert, mert meggyőződése szerint „a betűvetés az első lépés a hunczutsághoz”. Az utolsó budai darabont (1898) 42.

⁵ Forster (1870) 5–6.

⁶ Párizsban 1667-ben, Berlinben 1808-ban, Londonban pedig 1829-ben jött létre állami rendőrség. Rédey (1894) 6.

⁷ *A budapesti fő- és székvárosi m. kir. rendőrség működése az 1896. évben* (1897) 24.

nem is igen kaptak embereket sem a tiszti, sem az írnoiki vagy a rendőri állásokra, úgyhogy legnagyobb részben a régi városi rendőrség tág lelkiismeretű embereit alkalmazták itt is.”⁸ A rendőrnovella további hiányosságának róható fel, hogy – külön intézkedés hiányában – a szakképzés hiányát sem orvosolta, csupán egy oktatófelügyelői állást rendszeresített, pontos munkakörének meghatározása nélkül.⁹ A továbbiakban az 1881 után stabilizálódott testület személyi állományának három kategóriáját – eltérő kvalifikációjuk és képzésük miatt – külön tárgyaljuk.

Rendőrtisztviselők

Az állami tisztviselők kinevezésének feltételeit az 1883. évi I. törvénycikk határozta meg. A minősítési törvény a közigazgatási szakba sorolt rendőrtisztviselői állások többségének betöltéséhez felsőfokú végzettséget írt elő. A jelentkezőnek ügyvédi oklevéllel, államtudományi vagy jogtudományi tudorssággal, vagy legalább a 4 éves jogakadémiai tanfolyam elvégzésével és államtudományi államvizsgával kellett rendelkeznie.¹⁰ A véglegesített tisztviselő tanulmányai azonban ezzel nem értek véget: „Már régóta felismerték azt az igazságot, hogy a rendőrség intéző és végrehajtó tisztviselői, valamint külszolgálati közegei részére nem elegendő az az előképzettség, amelyet valamely alacsonyabb vagy középfokú iskola, vagy akár az egyetem adhat, hanem feladatkoruk sajátosságánál fogva külön szakképzésre szorulnak.” – említi Dorning Henrik előadásában.¹¹

A magyarországi felsőoktatási intézményekben nem folyt rendészeti oktatás, a közigazgatást tárgyaló tankönyvek pedig csak pár oldalon foglalkoztak a rendőrtisztviselői munkához elengedhetetlen büntető- és kihágási joggal. A gyakorlati életbe kikerült pályakezdő tisztviselők díjnoki minőségben, azaz napi díjas alkalmazotként kaptak állást a főkapitányi hivatal valamelyik ügyosztályán, ahol az előadók segédjeként működve kellett autodidakta módon, önképzés formájában elsajátítaniuk a szakmai munkához nélkülözhetetlen ismereteket büntetőjogból, közigazgatási jogból, kereskedelmi jogból, majd 1-2 év díjnokoskodás után rendőrgyakornokká léphettek elő.¹² Az 1890-es években Rédey Miklós főkapitányi titkár és Krecsányi Kálmán kerületi kapitány (későbbi detektívőnök) szorgalmas munkával állították össze azokat a rendeletgyűjteményeket, amelyek segítettek eligazodni a jog útvesztőjében.¹³

A századfordulót követően dr. Boda Dezső főkapitánysága alatt került sor a tisztviselők oktatásának érdemi reformjára. Dr. Pekáry Ferenc főkapitány-helyettes 1907-től meghonosította a bűnügyi értekezleteket. Ezekben a tiszti összejöveteleken egy-egy

⁸ Baksa (1923) 27.

⁹ 1881. évi XXI. tc. a Budapest-fővárosi rendőrségről.

¹⁰ A törvény a rendőrtisztikar legnagyobb csoportját képező fogalmazó karbeli tisztviselőkre vonatkozott. A rendőri számviteli tisztviselők, segédhivatali alkalmazottak és rendőrorvosok esetében természetesen nem a jogi végzettség, hanem a foglalkozásuknak megfelelő felsőfokú diploma megléte volt az előfeltétel. Parádi (1997) 105.; 1883. évi I. tc. a köztisztviselők minősítéséről. 2–5. §.

¹¹ Dorning (1922) 12.

¹² Dorning (1922) 12.; A fővárosi államrendőrség javadalmazási és ellátási viszonyai (1896) 6.

¹³ Krecsányi (1894); Rédey (1897)

jogi szempontból tanulságos bűnesetet tárgyaltak meg, s az ehhez kapcsolódó viták és előadások a tisztviselők önképzését, gyakorlati és szellemi fejlődését segítette elő.¹⁴ Rendszeres szakképzés gyanánt 1912-től a tiszt kar elismert szakemberei sorozatos tiszt tanfolyamokat, egyfajta „rendőrszemináriumokat” is tartottak a fogalmazógyakornokok és díjnokok számára. A tanrend tartalma a továbbképzés célját is szolgálta.¹⁵ A szakmai tapasztalatszerzést segítették elő a külföldi tanulmányutak is.¹⁶

A rendőrtisztviselők különálló és szűk csoportját képezték a rendőrlegénység csapattisztjeiként működő felügyelők, akik a katonaságnál már tiszt rangot értek el. Ki nevezésüket vizsgáláshoz kötve és egyéves ideiglenes minőségben kapták. A vizsga anyaga a parancsnoki teendőikig bezárólag felölelte a teljes végrehajtó rendőrség (legénység és altisztek) feladatait.¹⁷

Őrszemélyzet

Az 1881-es törvény intézkedéseit végrehajtó 1884. évi belügyminiszteri utasítás foglalkozott először érdemben a rendőrség legénységi állású tagjainak oktatásáról: „A fővárosi rendőrségnek azon része, mely a nagyközönséggel folyton érintkezik, melynek működése nyilván a közönség szemeláttára [sic!] történik, s mely ennél fogva legtöbb bírálatnak van kitéve, a rendőri őrség. Ezek működésétől a fővárosi rendőrség reputációja tekintetében igen sok függ. Ugyanezért az őrségi személyzet helyes megválasztására, szakszerű kiképzésére (oktatás) s alkalmazására folytonosan a legnagyobb gond fordítandó.”¹⁸

Az utasítás részletes szabályozást tartalmaz a felvételi követelményekről. A rendőrséghez jelentkezőnek hat hónapos próbaszolgálaton kellett részt vennie, amely egy előzetes szűrőjellellett bírt: ha ez idő alatt „felfogás vagy ítélethiányt” tapasztaltak nála, azonnal elbocsátották. A próbaszolgálat jelentette a teljes elméleti és gyakorlati képzést, amely során a próbarendőr egy rendőrszerepre lett kihelyezve, és csak véglegesítése után volt lehetősége önálló szolgálatvégzésre. A mindennapos gyakorlat ennek ellenére mégis az volt, hogy a gyakori létszámhiány miatt a főparancsnok tetszőlegesen vette fel az alkalmasnak tűnő egyént, akinek akár már másnap már utcai szolgálatot kellett teljesítenie, a számára kiadott napi parancsokat bemagolva. Bornemisza Boldizsár, az államrendőrség 1886 és 1905 közötti első főparancsnoka is így járt el. Az egykori kiszolgált huszárfőhadnagy militáns szemléletmódjából fakadóan nem kedvelte az olvasott, okos rendőröket – amelyből egyébként sem bővelkedett a legénység –, és az egykorú visszaemlékezés szerint nála az számított „jó” rendőrnek, aki egy nap lehetőleg minél

¹⁴ Bűnügyi megbeszélések. (1907) 112.

¹⁵ Szakképzés és továbbképző előadások a budapesti államrendőrségnél (1912) 29.

¹⁶ A külföldi tapasztalatszerzés az európai nagyvárosok rendőrségei között kölcsönösen működött, 1909-ben még a távoli Konstantinápolyból is érkezett delegáció a budapesti főkapitányságra. Konstantinápoly rendőrsége (1909) 517–518.

¹⁷ Dorning (1922) 10.

¹⁸ 1884. évi 43.972 BM rendelet a fővárosi rendőrség számára kiadott Utasítás tárgyában.

több kihágási bírságot kiosztott.¹⁹ Ugyanez a habitus volt tapasztalható az oktatásra kijelölt altiszteknél is, akik a katonaságnál megszokott hangnemben irányították a kiképzésük alá vont rendőrközegeket. A legénységi állományban szolgálatot teljesítők túlnyomórészt vidéki, paraszti származású, csekély elemi iskolai végzettséggel rendelkező férfiak voltak.²⁰ A korszakban virágkorukat élő élclapok róluk mintázták az egyik legismertebb és legtovább élő karikatúraalakját: Mihaszna András figurája cirkalmas tájszólással, goromba hangon osztotta meg életbölcösségeit humoros rovataiban.²¹

A fővárosi rendőrség fejlődésében fontos szereppel bíró Török János főkapitány 1892-ben új szervezési szabályzatot állított össze az őrszemélyzet részére. Ebben részletes rendelkezés történt a próbaidős rendőrök felvételét, oktatását, az oktató személyét és teendőit illetően, valamint rendszeresítették a rendőraltiszti tanfolyami vizsgát is mint előmeneteli lehetőséget.²² A szabályzat értelmében a rendőrséghez olyan 23–40 év közötti magyar állampolgárságú férfiak jelentkezhetek, akik tökéletes egészséggel, erős testalkattal és feddhetetlen előélettel bírtak. Elvárt követelmény volt a legalább alapszintű írni-olvasni tudás, továbbá igazolni kellett, hogy a jelentkező a katonaságnál altiszti fokozatot szerzett.²³ Az optimális „nyersanyagot” tehát azok a katonaviselt személyek jelentették, akik bírták a korabeli terhes szolgálati viszonyokra jellemző fizikai és mentális igénybevételt, s már korábban hozzászoktak a fegyelmezethez és a parancsok teljesítéséhez. Előnyben részesültek a „magasabb értelmi szinten” állók (a pontosan elvárt iskolai végzettség megjelölése nélkül), a korábban a magyar királyi csendőrségnél szolgálók (és onnan önként kilépők), valamint a főváros helyi viszonyait ismerők.²⁴ A próbaidős oktatás négy hónapot felölelő elméleti részét elsősorban a közigazgatási, rendőri és jogi alapismeretek képezték:

- a magyar büntetőtörvények általánosságban (büntettek, vétségek és kihágások);
- a rendőri természetű törvények, kormányrendeletek, fővárosi jóváhagyott szabályrendeletek és a városi hatóság jogerőre emelkedett határozatainak és intézkedéseinek ismertetése;
- az őrségre vonatkozó fegyelmi szabályok;
- a dunai államhidakra vonatkozó szabályok;
- a fővárosi rendőrségről szóló 1881. évi XXI. törvénycikk részletesen;
- Budapest közigazgatási beosztása;
- a főváros topográfiájának, illetve hivatalainak és közintézményeinek ismertetése, továbbá széleskörű személyismeret;
- az őrség magatartásáról (különös tekintettel a nagyközönséggel való érintkezésről),
- elsősegélynyújtás;

¹⁹ Laky (1926) 61., 71.

²⁰ Czaga et al. (1995) 289–290.

²¹ Lásd például: Mihaszna András fővárosi m. k. rendőr szemlélődései (1882) 8.

²² *Szervezési szabályzat a fő- és székvárosi m. kir. államrendőrség őrsége számára* (1893) 8–15.

²³ *Szervezési szabályzat a fő- és székvárosi m. kir. államrendőrség őrsége számára* (1893) 8–9.

²⁴ *Szervezési szabályzat a fő- és székvárosi m. kir. államrendőrség őrsége számára* (1893) 9.

- jelentések (kisebb jegyzőkönyvek, fogalmazványok) szerkesztése;
- a négy számtani alpművelet.²⁵

A rendőrképzés az oktató felügyelő hatáskörébe tartozott, aki hétköznapiakon központi oktatásban részesítette az újoncokat és az altisztnak készülőket, hetente egyszer pedig kollokvium keretében ki is kérdezte őket az órákon elhangzottakról.²⁶ A már véglegesített, illetve idősebb rendőrök körében a területileg illetékes osztályparancsnokra hárultak az oktatói teendők. Kiemelendő Palágyi Kálmán és utódja, Laky Imre oktatófelügyelők, az első rendőri tankönyvek megalkotói (*Kézikönyv a rendőrségi őrszemélyzet részére; Rendőrközegek tankönyve*), akik munkáikban összegyűjtötték mindazt a széleskörű tudásanyagot, amit egy rendőrnek a hétköznapi szolgálat során, a gyakorlatban készségszinten alkalmaznia kellett. Ebből fakadóan tankönyveikben egyszerű nyelvezetet használtak, s gyakorlati példákon keresztül, kérdés-felelet formájában ismertették a szükséges tudnivalókat.²⁷

A vidéki városok fejlesztéséről szóló 1912. évi LVIII. tc. alapján kibocsátott 41.500/1913. BM rendelet Budapesten vidéki oktató rendőrtiszteket és altiszteket képző tanfolyamok megtartását rendelte el a rendőrképzés egységes színvonalának biztosítása érdekében. 1913 májusától 1914 áprilisáig három-három egyhónapos tanfolyamot tartottak a vidékről felvezényelt rendőrtisztviselők, altisztek és detektívek részére. Az oktatótiszti tanfolyamok a főkapitányságon, az altiszti tanfolyamok pedig a Mosonyi utcai főparancsnokság épületében nyíltak meg. A tiszt tanfolyamon a Belügyminisztérium és a budapesti főkapitányság tisztviselői és külső szakemberek tartottak előadásokat, míg az altiszti tanfolyam hallgatóit a budapesti rendőrszemélyzet tapasztalt oktatótisztejei és altisztejei képezték ki.²⁸

Az 1914 nyarán kitört világháború lehetetlenné tette mind a tanfolyamok folytatását, mind a központi rendőri oktatást. A belügyminiszter előzetes megbízásával és anyagi támogatásával elkészült, a tanfolyamok kiegészítéséül szolgáló szakkönyveket azonban 1916 és 1918 között kiadták, bár kis példányszámban. *A m. kir. belügyminisztérium felügyelete alatt álló rendőrségi szaktanfolyamok kiadványai* c. sorozat kötetei:

- Dr. Dorning Henrik: *Külföldi rendőrségek*
- Dr. Rédey Miklós: *A rendőri szolgálat vezérfonala*
- Dr. Gábor Béla: *A nyomozás segédeszközei I-II.*
- Dr. Dumitreanu Ágoston: *Az életmentés vezérfonala*
- Dr. Schreiber Emil: *A prostitúció*
- Dr. Sárosi László – Dr. Dietz Károly: *A nyomozás alapelvei*²⁹

²⁵ Szervezési szabályzat a fő- és székvárosi m. kir. államrendőrség őrsége számára (1893) 12.

²⁶ Szervezési szabályzat a fő- és székvárosi m. kir. államrendőrség őrsége számára (1893) 55–56.

²⁷ Palágyi (1905); Laky (1906)

²⁸ Baksa (1923) 229–230.

²⁹ Baksa (1923) 230–231.

Detektívek

Török János főkapitány egyik nagyformátumú reformja volt a detektívintézmény 1885. évi felállítása. A közbiztonsági állapotok és a rendőrség erkölcsi megítélésének romlása következtében felszámolta a korábbi polgári biztosok állományát, megtartva közülük az értékeesebb elemeket. Az új detektívosztály a főkapitányság őrszemélyzetébe tagozódott szakszolgálat és segédintézménye volt, „feladata a főkapitányi hivatal, a kerületi kapitányságokat, a bejelentési hivatal, valamint a tolonckezelő hivatal a közbiztonság és közrend fenntartása érdekében a figyelő, a megelőző és felfedező tevékenység közvetlen gyakorlása által hathatós erővel támogatni”.³⁰ Detektívnek jelentkezhettek minden 24–40 év közötti magyar állampolgár, aki kifogástalan előélettel és egészségi állapottal bírt, tökéletesen tudott írni és olvasni, valamint Budapesten kellő személy- és helyismerettel rendelkezett. Előnyt jelentett valamilyen idegen nyelv ismerete és a korábbi rendőri szolgálat. A detektívek esetében nem volt elvárás a katonaviseltség. A detektívjelöltet a főkapitány jóváhagyásával egy próbaévre vették fel, az ezt követő véglegesítésről a belügyminiszter döntött.³¹ Az oktatásért a testület vezető detektívfelügyelő felelt.³² A detektívek esetében a természetes adottságok és készségek legalább olyan nagy súllyal bírtak a nyomozómunkában, mint az elméleti tudás, amelyet a számukra kiadott szolgálati utasítás tartalmazott. 1895-től a detektívek létszáma már lehetővé tette a szakosodást, a speciális csoportok kialakítását, amelyek különféle ügytípusokra specializálódtak.³³ A századfordulót követően, Krecsányi Kálmán detektívfőnök irányítása alatt a jelentkezők többsége már az átlagnál magasabb műveltséggel, gyakran érettségivel rendelkező, több nyelven beszélő emberek voltak. Bár a testület tagjai javarészt a rendőrségtől jöttek át, az 1911. évi létszámnöveléssel az újoncok közt nagyobb számban szerepeltek korábbi civil foglalkozásúak is, bővítve a detektívek speciális ismereteinek körét.³⁴

Összegzés

A budapesti állami rendőrség állományának képzése a nehéz szolgálati körülmények ellenére komoly fejlődésen ment keresztül 1873 és 1914 között. Mindezt elsősorban a főkapitányok intézkedései és a tapasztalt tisztviselők és csapattisztek oktatói munkája és támogatása biztosította. 1915-ben az amerikai Raymond B. Fosdick az európai rendőrségekről írt munkájában pozitív véleményének adott hangot: „...műveltség és nevelés dolgában a bécsi és a budapesti rendőrtisztviselők felülmúlják a többi európai

³⁰ Vécsey (1926) 17–19.

³¹ Krecsányi (1894) 72–73.

³² Krecsányi (1894) 71.

³³ *A budapesti fő- és székvárosi m. kir. rendőrség működése az 1895. évben* (1896) 34.

³⁴ *A budapesti detektívtestület fejlesztése* (1911) 427.

társaikat [...] szakoktatás terén Európában első helyen áll a bécsi rendőrőrszemélyzet, s ezt megközelíti a budapesti.”³⁵

IRODALOMJEGYZÉK

- A budapesti detektívtestület fejlesztése. (1911) *Közbiztonság (Rendőri Lapok)*, 1911. augusztus 20. 427.
- A budapesti fő- és székvárosi m. kir. rendőrség működése az 1894. évben.* Budapest, Pesti Lloyd-Társulat Könyvnyomdája, 1895.
- A budapesti fő- és székvárosi m. kir. rendőrség működése az 1895. évben.* Budapest, Pesti Lloyd-Társulat Könyvnyomdája, 1896.
- A budapesti fő- és székvárosi m. kir. rendőrség működése az 1896. évben.* Budapest, Pesti Lloyd-Társulat Könyvnyomdája, 1897.
- A fővárosi államrendőrség javadalmazási és ellátási viszonyai. (1896) *Rendőri Lapok*, 1896. január 12. Az utolsó budai darabont. (1898) *Rendőri Lapok*, 1898. január 22. 42.
- Baksa János szerk. (1923): *Rendőrségi Almanach.* Budapest, Stephaneum Nyomda és Könyvkiadó R.T.
- Bűnügyi megbeszélések. (1907) *Közbiztonság (Rendőri Lapok)*, 1907. március 31. 112.
- Czaga Viktória et al. (1995): *A fővárosi rendőrség története (1914-ig).* Budapest, BRFK.
- Dorning Henrik (1922): *A rendőrség intézményének fejlődése.* Budapest, Budapesti Hírlap Ny.
- Forster József (1870): Rendészeti iskola. *Közbiztonság*, 1870. január 9.
- Fosdick, Raymond B. (1915): *European Police Systems.* New York, The Century Co.
- Krecsányi Kálmán szerk. (1894): *Kihágási eljárás alapját képező székesfővárosi törvényhatósági szabályrendeletek és főkapitányi rendeletek gyűjteménye. Kiegészítve a székesfővárosi Magyar Királyi Állami Rendőrség szervezetét, hatáskörét és működését szabályozó rendeletekkel és utasításokkal.* Budapest, Müller.
- Konstantinápoly rendőrsége. (1909) *Közbiztonság (Rendőri Lapok)*, 1909. november 1. 517–518.
- Laky Imre (1906): *Rendőrközegek tankönyve.* Budapest, Pátria irodalmi vállalat és nyomdai részvénytársaság.
- Laky Imre (1926): *Rendőrökről rendőröknek. Laky Imre emlékkönyve.* Budapest, Ráth Mór Könyvkiadó-vállalata.
- Mihászna András fővárosi m. k. rendőr szemlélődései. (1882) *Borsszem Jankó*, 1882. szeptember 3. 8.
- Palágyi Kálmán szerk. (1905): *Kézikönyv a rendőrségi őrszemélyzet részére.* Budapest, Pátria irodalmi vállalat és nyomdai részvénytársaság.
- Parádi József (1997): Rendvédelmi tisztképzésünk hagyományai. *Belügyi Szemle*, 45. évf. 4. sz. 101–109.
- Rédey Miklós (1894): A fővárosi államrendőrség. *Rendőri Lapok*, 1894. október 7. 6–7.
- Rédey Miklós (1897): *Rendőri eljárás körébe vágó újabb rendeletek és utasítások gyűjteménye.* Budapest. Szakképzés és továbbképző előadások a budapesti államrendőrségnél. (1912) *Közbiztonság (Rendőri Lapok)*, 1912. január 14. 29–30.
- Szervezési szabályzat a fő- és székvárosi m. kir. államrendőrség őrsége számára.* (1893) II. füzet. Budapest, Athenaeum Kiadó.
- Vécsey Leó szerk. (1926): *A 40 éves Budapesti Detektívtestület jubiláris albuma.* Budapest, A M. Kir. Államrendőrség Detektívtestülete Nyugdíjpótló és Segélyező Egyesülete.

³⁵ Fosdick (1915) 216.

Jogforrások

1881. évi XXI. tc. a Budapest-fővárosi rendőrségről

1883. évi I. tc. a köztisztviselők minősítéséről

1884. évi 43.972 BM rendelet a fővárosi rendőrség számára kiadott Utasítás tárgyában

ABSTRACT

The Development of the Hungarian Police Training in the Period of the Dualism

ANDROVICZ Gábor

Following the Compromise of 1867, the creation of the technical education of the police appeared as a recurring demand. Although the Police Act of 1881, which permanently composed the nationalisation of the Budapest Police Force, gave the opportunity to a modern, efficient, metropolitan police came into existence, one of its significant condition, the professional preparedness of the police staff remained unsatisfactory. The fundamental structure of the police education was summarized by Chief Constable János Török in his organizational rules, published in 1893. Its practical experiences are to be found principally in the annual reports of the police bureau and in the police journals. By the years after the turn of the century, with the control of the professionalized instructor staff and the publishing of valuable textbooks which helped to acquire the theoretical and practical knowledge, the Budapest State Police reached the European level.

Keywords: *police officer, police, education, training, course, examination, law enforcement history*